

ELŐSZÓ

A Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékén olyan hagyomány alakult ki, amely a tanszéken oktatók kutatási irányai révén van meghatározva. Konkretilva: (összehasonlító) irodalomtudomány és irodalomelmélet egymást értelmező diszciplinákként vannak jelen részint a tantárgyi kínálatban, részint a tudományos diákkörök tevékenységében. Az az alapelv látszik érvényesülni, miszerint irodalomtörténet, összehasonlító irodalomtudomány nem létezhet, nem szerveződhet irodalomelméleti ismeretek nélkül, és megfordítva: az irodalomelmélet nem önmagáért van, hanem azért, hogy segítsen, ösztönözzön koherens műelemző stratégiákat megvalósítani; eképpen a tanszéken választható irodalomtudományos „rész”-területek, mint amilyen az Összehasonlító Irodalomtudomány „B” szak, valamint az Irodalomelmélet (speciális képzés), illetőleg a hozzájuk kapcsolódó, akkreditált posztgraduális kurzusok biztosítják az átjárhatóságot, az együvé gondolhatóságot ott, ahol esetleg mások egymást kizáró szemléletmódokat képzelnek el. Az említett tantárgyakhoz sokféle, időben és térben „tág” tárgyterület kapcsolható. Már a graduális kurzusok számára meghirdetett világirodalmi szemináriumok sem korlátozódnak a „kötelező olvasmányok” földolgozására, inkább kiegészíteni próbálják az évfolyam-előadások tematikáját, az ott körvonalazódó módszertani lehetőségekhez „szólnak hozzá”, szembesítve különféle művek igényelte líra-próza-drámaelméleti megfontolásokkal (a többszámot hangsúlyosnak szántam). Nem kevésbé fontosnak tetszik a módszerpluralizmus érvényesítése; s bár a tanszék oktatói nyitottak a különféle elméleti és történeti iskolákkal szemben, hagyományban állásuk milyensége kitetszik műveikből, az általuk közreadott tanulmányok érzékeltetik, mely elmélet vagy irodalomtörténet jegyében igyekeznek munkálkodni. Ezzel azonban nincsen ellentétben, hogy az oktatásban nincsen kötelezően követendő teória, éppen nem az egyöntetűsége törekvés jellemzi a tanszék kiadványait. A tanszékhez kapcsolódó hallgatók különféle érdeklődést hoznak a tanszékre, és ezt állandó gazdagságnak fogjuk föl. Származhat ez az érdeklődés abból, hogy eltérő korszakok, eltérő nyelvi kultúrák, eltérő elméleti iskolák a hallgatói elemzések (a szó szoros értelmében vett stúdiumok) tárgyai; ennek következtében az az egyébként jogos látszat keletkezhet, hogy csupán a külső keret (a szeminárium meg az oktatók személye) kapcsolja egybe hallgatóink tevékenységét.

Valójában csak részben erről van szó. A külső keret vitafórum, amelyen a diákok előadják téziseiket, kutatási eredményeiket, természetsszerűleg kiteve magukat a bírálatnak. A bírálat következtében módosulhat a gonddal megépített tézis, újrafogalmazódhat az értekezés, újragondolódhat a kutatási terület. Csakhogy nem ezért létesült a vitafórum. Nem a mindenáron való meggyőzés, a saját véleménynek keresztülerőltetése, egy pontos körvonallakkal rendelkező iskola létesítése a cél. Sokkal inkább az, hogy kutatói személyiségek nevelődjenek: fontosabbnak tetszik az, miként tudja megvédeni a szeminárium előadója az álláspontját, mint az, hogy miként tudja megbíráltni a másikat. Mindkettő tanulható, tanulandó: a kétségek megfogalmazása és a saját nézőpont indoklása is.

A *Szövegek között* újabb kötete a fenti gondolatok jegyében készült. Annak tudatában, hogy a magyar meg a „világ”-irodalom kutatása között nem lehet feszültség, mivel mindkettő védhető, cáfolható elméleti alapállásból kapja elfogadható vagy vitatható, vitatásra érdemes magyarázatát. A tematikai változatosság összefügg a hallgatói, a tanári érdeklődés üdvös sokrétűségével. S bár újabban hol vádként, hol beletörődést érzékeltetve fölfölhangzik, miszerint az ifjabb nemzedék teoretikus beállítottságánál fogva elhanyagolja a történeti ismeretek megszerzését, kötetünk talán tanúsítja, hogy nem mindig érdemes ezt az amúgy is „túldimenzionált” ellentétet, mármint elmélet és történet, szinkronitás és a diakronitás szembeállítását hangsúlyozni. A *Szövegek között* írásaiban ott az anyag meg ott az elmélet. A magam részéről erősen hiszem azt, hogy mindkettőre szükség van. Mint ahogy szükséges olyan fogalomrendszer magyar változatának megteremtése is, amely segít, hogy a nemzetközi tudományossággal párbeszédbe léphessünk; s ne az legyen írásaink alapvető jellemzője, hogy lefordíthatatlannak a nemzetközi tudományosság nyelvére, egyáltalában egy másik nyelvre.

A német értekező prózában gyakran fölbukkan az az ige, amelynek magyar megfelelőjéül (lehet, hogy ideiglenes jelleggel) a „mögékérdez” kifejezést szokták alkalmazni, többnyire idézőjelbe téve, valószínűleg idegensége miatt. Pedig a *Szövegek között* értekezői nem elégednek meg azzal, ami az első megközelítés során, az első ötletek nyomán földeríthető. A művek textúrájába, szövegüniverzumába való mélyebb pillantást vetnek, szeretnének „kalandosabb” vállalkozásba fogni, sőt: a művek vélhető mögöttes tartományának minéműségére kívánnak kérdezni. Tárgytól, elméleti képzettségtől, nyelvtudástól függetlenül ez szintén biztosítja a csapatmunkát.

Annak tudatában adom át ezt a kötetet a reménybeli olvasó(k)nak, hogy mindaz, ami belefoglaltatott, érzékelteti, miféle lehetőségek nyíltak karunk Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékén, miféle meggyőződés vezeti író hallgatóinkat, mit tanultak (elsősorban olvasmányaikból), s a tanultakat, elgondoltakat miképpen tudják formába önteni.

Szeged, 2000. májusában

Fried István